

TACİKİSTAN

ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	5
3. DIŞ TİCARET.....	7
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	10
5. TÜRKİYE ile TİCARET	11
EKLER:	13

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Tacikistan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Nüfus	10 milyon
Dil	Tacikçe (Resmi Dil), Rusça, Özbekçe
Din	İslam
Başkent	Duşanbe
Yüzölçümü	143 100 km ²
Başlıca şehirleri	Duşanbe, Khujand, Kulob
Devlet Başkanı	İmamali Rahman
Para Birimi	Somoni

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Bağımsız Devletler Topluluğu, Ortak Güvenlik Antlaşması Örgütü, Şanhay İşbirliği Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Avrasya Ekonomik Topluluğu, Dünya Ticaret Örgütü

Coğrafi Konum

Orta Asya ülkesi olan Tacikistan'ın kara komşuları kuzeyde Kırgızistan, doğusunda Çin, güneyinde Afganistan ve batısında Özbekistan'dır. Tacikistan toprakları Asya'nın dağlık iç kesimlerinde yer alır ve sahip olduğu toprağın %93'ü dağdır. Orta Asya bölgesinin en küçük ülkesidir. Denize çıkışı bulunmamaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Tacikistan, iki meclisli Başkanlık sistemi ile yönetilmektedir. Cumhurbaşkanı doğrudan halkoyu ile 7 yıl için seçilmektedir. Tacikistan Anayasası 6 Kasım 1994'te yürürlüğe girmiştir. Mevcut Anayasa 1994'ten itibaren yürürlüktedir. 1999 ve 2003 yılında değişiklikler yapılmıştır. Anayasada Tacikistan Cumhuriyeti demokratik, laik bir hukuk devleti olarak tanımlanmıştır.

Halkoyu ile seçilen Cumhurbaşkanı Yürütme erkinin başıdır. Görev süresi 7 yıldır. Ülke içinde ve dışında Tacikistan'ı temsil etme; Meclis-i Ali'nin onayı ile Bakanlık kurma ve lağvetme, Bakanlar Kurulunu atama veya görevden alma gibi yetkilere sahiptir. İkinci kez seçilmesi mümkündür.

Tacikistan Parlamentosu iki kanatlı (Temsilciler Meclisi ve Milli Meclis) bir yapıya sahiptir. Görev süreleri 5 yıldır. Alt kanat olan Temsilciler Meclisi 63, üst kanat Milli Meclis (Meclis-i Milli) ise 33 üyeden oluşmaktadır. Yasama yetkisi iki Meclisin birlikte toplanması ile oluşan Meclis-i Ali'ye aittir. Meclis-i Ali'de kanunlar oy çokluğu ile kabul edilmektedir.

En üst yargı organı Yüce Divan'dır. Diğer önemli yargı organları, Anayasa Mahkemesi ve İktisadi Yüce Divan'dır. Cumhurbaşkanı her üç mahkemenin üyelerini Parlamento'nun onayına sunarak 10 yıllık süreyle atamaktadır.

Tacikistan idari açıdan, biri otonom olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır. Başkent Duşanbe'den yönetilen ve 2001 yılında Khatlon (idare merkezi Kurgantepe) bölgesinin de dahil edildiği Merkez bölgesi, kuzeyde Sughd (idare merkezi Hocent, 13 şehir) bölgesi ve Dağlık-Badahşan Özerk Bölgesi (idare merkezi Horog, 7 şehir).

Nüfus ve İstihdam

2024 yılında 10 milyon kişi ile dünyada 90. sırada yer alan Tacikistan nüfusunun 2030 yılında 11 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir. Genç nüfusa sahiptir. Nüfusun %60'ı 15-64 yaş grubundadır. Kentleşme oranı düşük olup, %27'dir. En kalabalık şehri başkent Duşanbe'nin nüfusu 893.826'dır.

Aktif işgücü sayısı yaklaşık 2,5 milyon olup, bu kapsamdaki işsizlik oranı %11'dir.

Tacikler ülkedeki en kalabalık gruptur. Ayrıca, Özbekler ve Kırgızlar ile Rus kökenliler de nüfusun bir parçasıdır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Tacikistan doğuda Çin, güneyde Afganistan, batı ve kuzeyde Özbekistan ve Kırgızistan'la çevrilidir. Tacikistan toprakları Asya'nın dağlık iç kesimlerinde yer alır ve sahip olduğu toprağın %93'ü dağdır. Toprakların yarısından fazlasının yüksekliği 3 000 metreden fazladır. Kuzeyde Tanrı Dağlarının batı uzantıları, orta kesimde aynı dağların güney uzantıları, güneydoğuda ise Pamir-Alay dağ silsilesinin buzullarla kaplı dorukları yer alır. Güneydeki dağlar arasında geniş vadiler bulunur.

Ülkedeki göller Pamir bölgesinde toplanmış olup sayıları çok azdır. Göllerin en büyüğü denizden 3 960 m yükseklikte yer alan Karakul Gölüdür. Dağlardan kaynak alan sular Sır Derya ve Amu Derya nehirlerinin kollarını meydana getirir. Amu Derya (Ceyhun), ülkenin güney sınırının büyük bölümünü çizmektedir. Diğer önemli akarsu, ülkenin orta kesiminden geçen Zerefşan Irmağıdır.

Tacikistan'da sert karasal iklim hüküm sürer. Vâdilerde Astropik bir iklim görülür. Yazlar çok sıcak ve kurak geçer. Yağış miktarı genelde düşüktür. Dağlık bölgelerde kışlar çok soğuk olup, sıcaklığın zaman zaman -46°C'ye düştüğü görülür. Dağlık bölgeler vâdilere nazaran daha az yağış alır.

Tacikistan'da alüminyum, altın, çinko, kurşun ve bakır rezervleri mevcuttur. Ülkede yıllık 1 milyar feet³'lük doğalgaz üretimi bulunmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	11,85	13,54	14,84	16,08	17,49	18,97	20,57	22,2
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar-%)	8,3	8,4	6,7	5	4,8	4,5	4,5	4,5
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar-\$)	1 184	1 329	1 432	1 527	1 635	1 746	1 865	1 983
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	3,7	3,5	4,3	5,5	6,3	6,5	6,5	6,5
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	4,9	4,7	0,9	-2,1	-2,1	-2,1	-2,2	-2,2
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	30,9	29,5	28,4	28,2	27,7	28	28,5	29,2

Kaynak: IMF

*: Tahmin

Dünya Bankasının düşük gelirli ülke grubu kapsamında yer alan Tacikistan, makroekonomik istikrarı sağlamak ve özel sektörün geliştirilmesi için gerekli altyapıyı oluşturmak için çalışmaktadır. Yoksulluğun azaltılması ve istihdamın geliştirilmesi Hükümetin başlıca hedefidir. Pazar ekonomisine geçiş, özelleştirme, anayasal reformlar gibi konularda gelişmeler sağlanmakta ve yatırım ortamı iyileştirilmektedir. Kalkınma stratejisi kapsamında diğer sektörler yanında altyapı ve enerji sektörünün de geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Altyapı yatırımları için uluslararası yardıma ihtiyaç duymaktadır.

Son on yılda, Tacikistan yoksulluğu azaltma ve ekonomisini büyütme konusunda istikrarlı bir ilerleme kaydetmiştir. 2000-2019 yılları arasında yoksulluk oranı nüfusun %83'ünden %27,4'e düşerken, ekonomi yılda ortalama %7 oranında büyümüştür. Ancak, dışsal şoklara karşı savunmasız ekonomi, istihdam yaratma konusunda büyüyen nüfusa ayak uyduramamıştır. Özel sektörün ekonomideki rolü sınırlı kalmıştır, toplam yatırımlara katkısı %15 olmuştur. Kırsal alanlarda yoksulluk yüksektir. Kırsal bölgelerdeki nüfusun sadece %36'sı güvenli içme suyuna erişebilmektedir. Ulusal Kalkınma Stratejisi (NDS), 2030 yılına kadar yurtiçi gelirleri 3,5 katına çıkarmayı ve yoksulluğu %50 azaltmayı hedeflemektedir. (<https://www.medt.tj/en/strategy-and-programes/nds2030>) Bu hedefin, Tacikistan'ın mevcut büyüme modelini dönüştürmesi ve özel sektöre yatırım yapma, istihdam yaratma ve ekonomiye katkıda bulunma konusunda daha fazla fırsat verilmesi durumunda ulaşılabileceği öngörülmektedir.

Ayrıca, Tarım reformu ve sektörün finansmanı, bankacılık sektörünün güçlendirilmesine yönelik reformlar yapılması, ekonomide şeffaflık, özelleştirme ile çalışma/iş ortamının iyileştirilmesi IMF programlarında gündeme getirilen tavsiyeler olmuştur.

Tacikistan, dış kaynak kapsamında IMF'nin yanı sıra, Dünya Bankasının (IBRD, IDA) ve İslam Kalkınma Bankasının proje bazlı kredi/hibe fonlarından da yararlanmaktadır.

Tacikistan, düşük orta gelirli ve emtia temelli bir ekonomidir. Büyüme, altın, alüminyum ve çinko ihracatının yanı sıra, ülkenin GSYİH'sının yaklaşık üçte birini oluşturan Rusya'daki göçmen göçmenlerden gelen güçlü havale girişleriyle desteklenmektedir. Ağırlıklı Rusya olmak üzere yurtdışında çalışan yaklaşık 1,5 milyon Tacik'in ülkelerine gönderdikleri havale (remittances) tutarı milli gelirin yaklaşık %30'unu teşkil etmektedir.

Tacikistan, 2024'de 1329 ABD doları olan kişi başına GSYİH ile Orta Asya'nın en fakir ülkesidir. Milli gelir (GSYİH) içinde tarım sektörünün payı %19, sanayinin %27'dir. İmalatın payı %11'dir.

Tacikistan, 2023-2024 yılları arasında bölgesel istikrarsızlık ve küresel enflasyona rağmen büyümesini devam ettirmiş ve sıkı para politikası sayesinde enflasyon oranında ciddi bir düşüş başarısı yakalamıştır. Ekonomik büyümenin 2025-30 yılları arasında %4,5'in üzerinde kalması ve uzun vadeli potansiyelini devam ettirmesi beklenmektedir.

Ülke ekonomisi işçi dövizleri ile hizmet ve sanayi sektörlerinin genişlemesi sayesinde büyümeye devam etmiştir.

Büyüme 2025'de hala küresel ve Orta Asya ortalamasının önemli ölçüde üzerinde kalacaktır. Parasal gevşemenin devam etmesi ve Rusya'dan gelen para transferi akışlarının devamı özel tüketimin güçlü kalması bekleniyor.

Yükselen küresel altın ve temel metal fiyatları sabit yatırımı ve hükümet tüketimini teşvik etmeye ve güçlü bir ihracat performansı sağlamaya yardımcı olacaktır. Petrol fiyatları 2026'dan itibaren varil başına beklenen 75 ABD dolarının altına düşecek olması ve Tacikistan'ın daha ucuz ithalat fiyatlarından faydalanmasını sağlayacaktır. Çin'in ihracat hacimleri ve iç talebi, Çin ekonomisi hafifçe yavaşlasa bile Tacik ihracatını destekleyerek sağlam kalmaya devam etmesi beklenmektedir.

Orta vadede Rogun Barajı'nın inşası sermaye harcamalarını ve hükümet yatırımlarını destekleyecektir. Tacikistan ayrıca diğer altyapı projeleri için yatırım güvence altına almaya çalışacaktır. Rusya'daki işgücü talebinin devam etmesini beklememize rağmen, Rus rublesinin somoni karşısında daha da keskin bir değer kaybıyla karşılaşırsa, bu orta vadede ülkeye gönderilen para transferlerinin gerçek değerinde bir düşüşe yol açabilir. Ukrayna ve Gazze'de ateşkesler, kabul edilirse, küresel "risk" duygusunun düşmesine yol açabilir. Böyle bir sonuç, altın gibi güvenli liman varlıklarına olan talebi azaltabilir ve bu da Tacikistan'daki ihracat gelirlerini olumsuz etkileyebilir ve gerçek GSYİH büyümesinin etkileyebilir.

3. DIŞ TİCARET

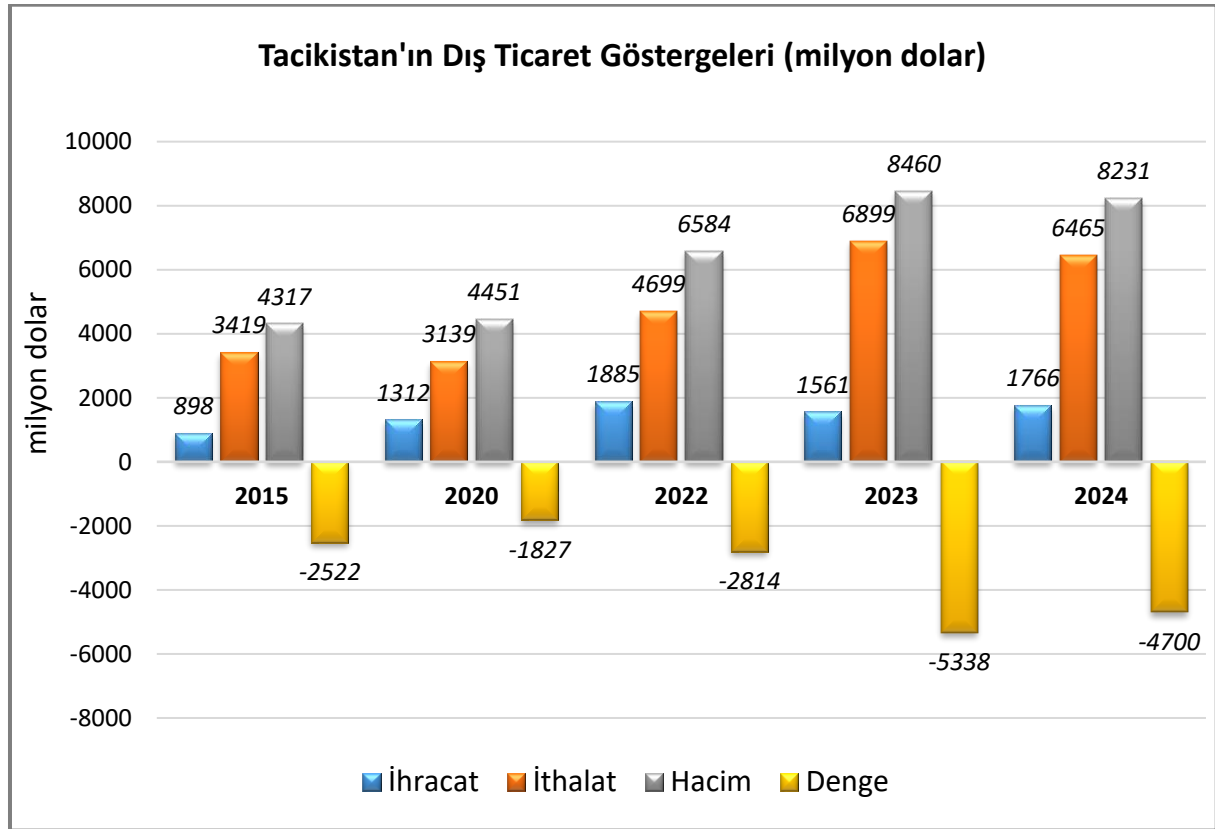
Genel Durum

Tacikistan'ın dış ticaret mevzuatı liberal bir görünüm sergilemektedir. 2013 yılında Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi olmuş ve gümrük mevzuatı ile kodlama sistemini DTÖ ile uyumlu hale getirmiştir.

Ülkede uygulanan gümrük vergileri %0 ila %30 arasında değişmektedir.

Tacikistan'ın Bağımsız Devletler Topluluğu (Rusya, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Beyaz Rusya ve Ermenistan) ile serbest ticaret anlaşması bulunmaktadır.

Ülkenin Dış Ticareti

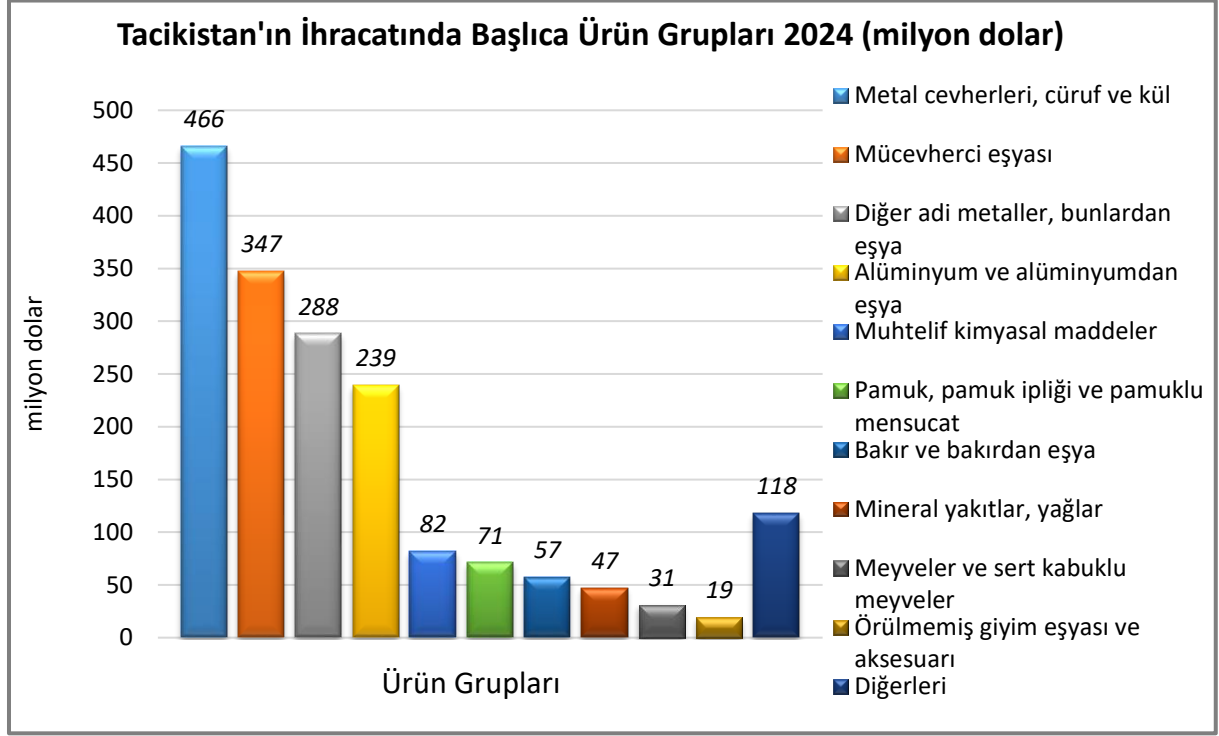
Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

2024 yılında Tacikistan'ın ihracatı 1,8 milyar dolar olmuştur. İhracat yaptığı başlıca ülkeler Çin, İsviçre, Türkiye, Özbekistan ve Kazakistan'dır. Ülkenin ihracatında Türkiye %14 pay ile 3. sıradadır.

2024 yılında ülkenin ithalatı ise yaklaşık 6,5 milyar dolar olmuştur. İthalat yaptığı başlıca ülkeler Çin, Kazakistan, Özbekistan, Türkiye ve İsviçre'dir. Ülkenin ithalatında Türkiye %5,8 pay ile 4. sıradadır.

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

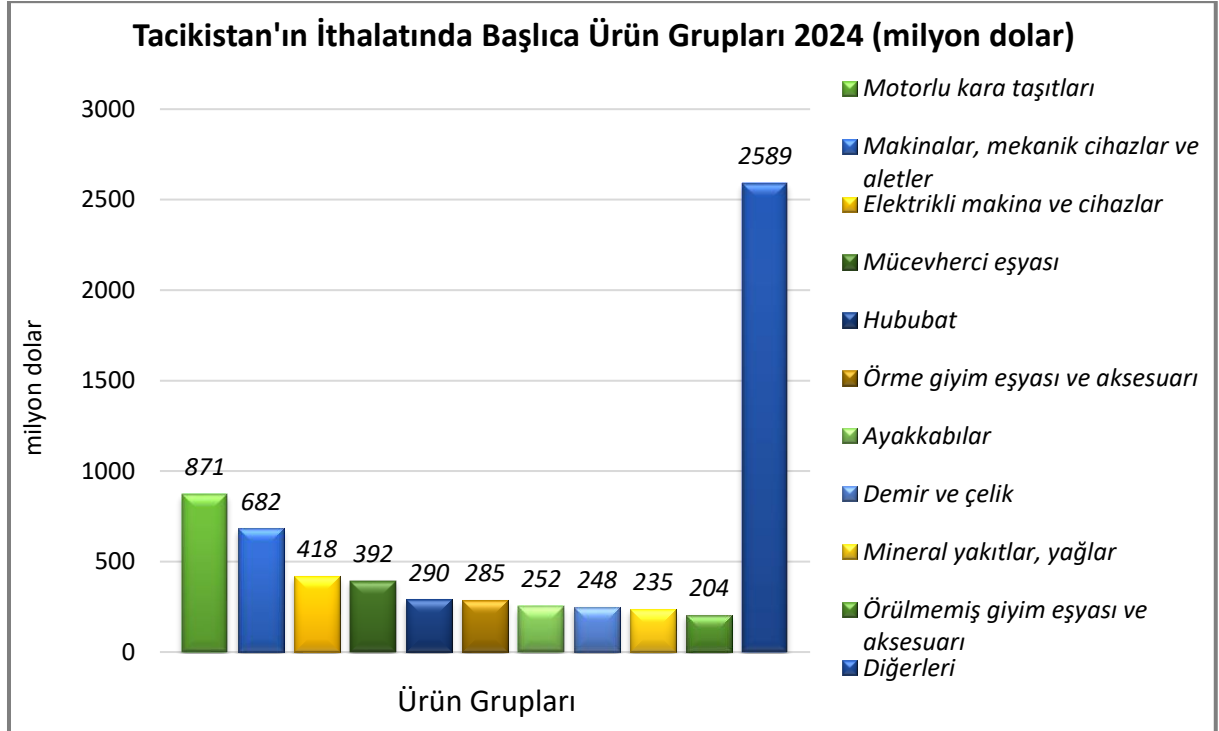
İhracat

Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalat

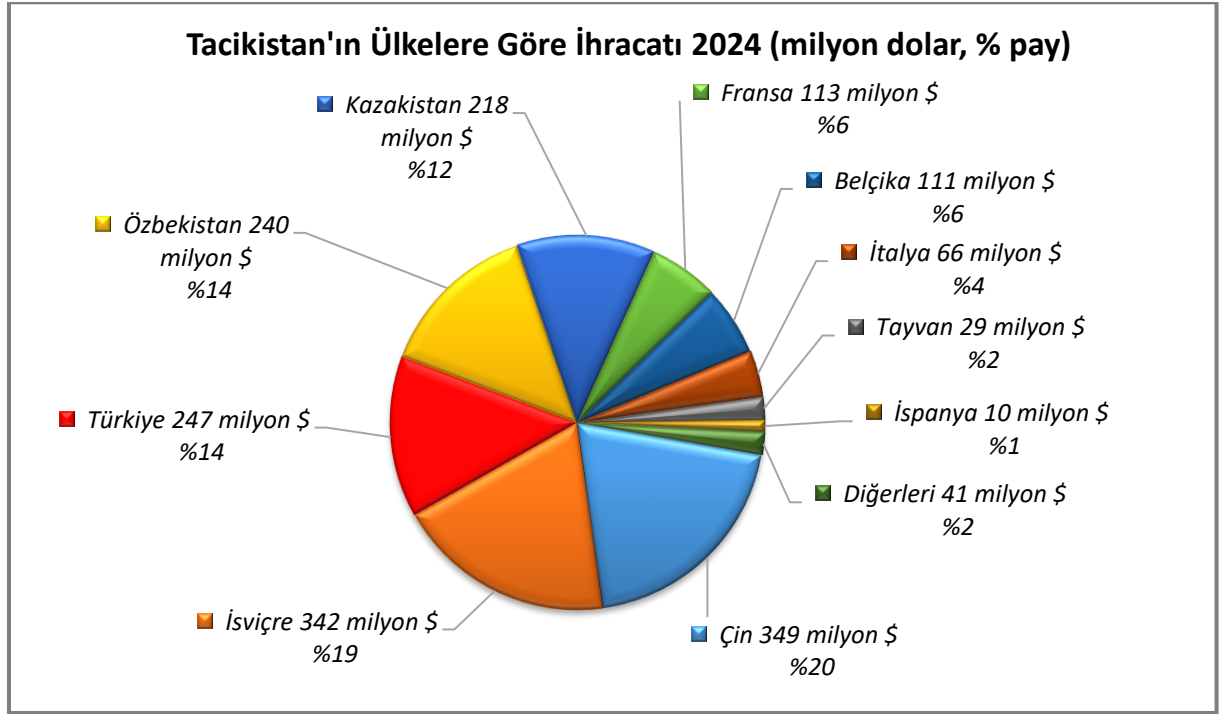

Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

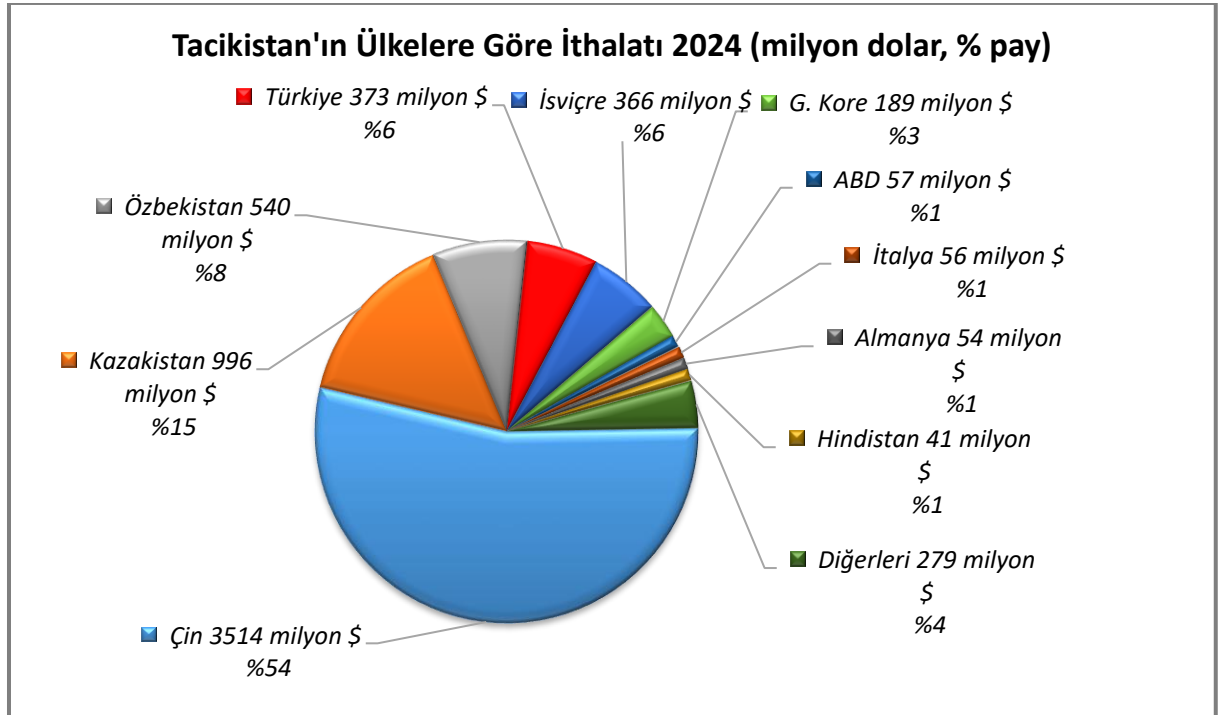
İhracat

Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalat

Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Mevcut Durum

Tacikistan kalkınma ve ekonomik büyüme için yabancı yatırıma ihtiyaç duyan bir ülkedir. Bu çerçevede 2007 yılında Yatırım Kanununu kabul etmiştir. Yetkili kurum Devlet Yatırımlar Komitesidir.

Tacikistan Cumhuriyeti, girişimciliğin, yerli ve yabancı yatırımcıların gelişimi için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Yatırım çekmek için serbest ekonomik bölgeler kurulmuştur. Halihazırda, Khatlon (2), Sughd (1) ve GBAO özerk bölgesinde (1)'da olmak üzere, ülkede 4 serbest bölge bulunmaktadır.

Yatırım için öncelikli sektörler; tarım (pamuk, besicilik), sanayi (gıda işleme, tekstil), madencilik (alüminyum, altın, kömür) ve turizmdir.

Tacikistan, 2024 yılında tahmini 223 milyon dolar doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. Ülkenin toplam yabancı sermaye stoğu 3 milyar dolara ulaşmıştır.

Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri

	2023	2024*	2025*	2026*
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	140,60	223,00	230,00	240,00
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	1,17	1,60	1,60	1,60
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	-40,00	-12,00	-24,00	-24,00

Kaynak: EIU

*: Tahmin

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

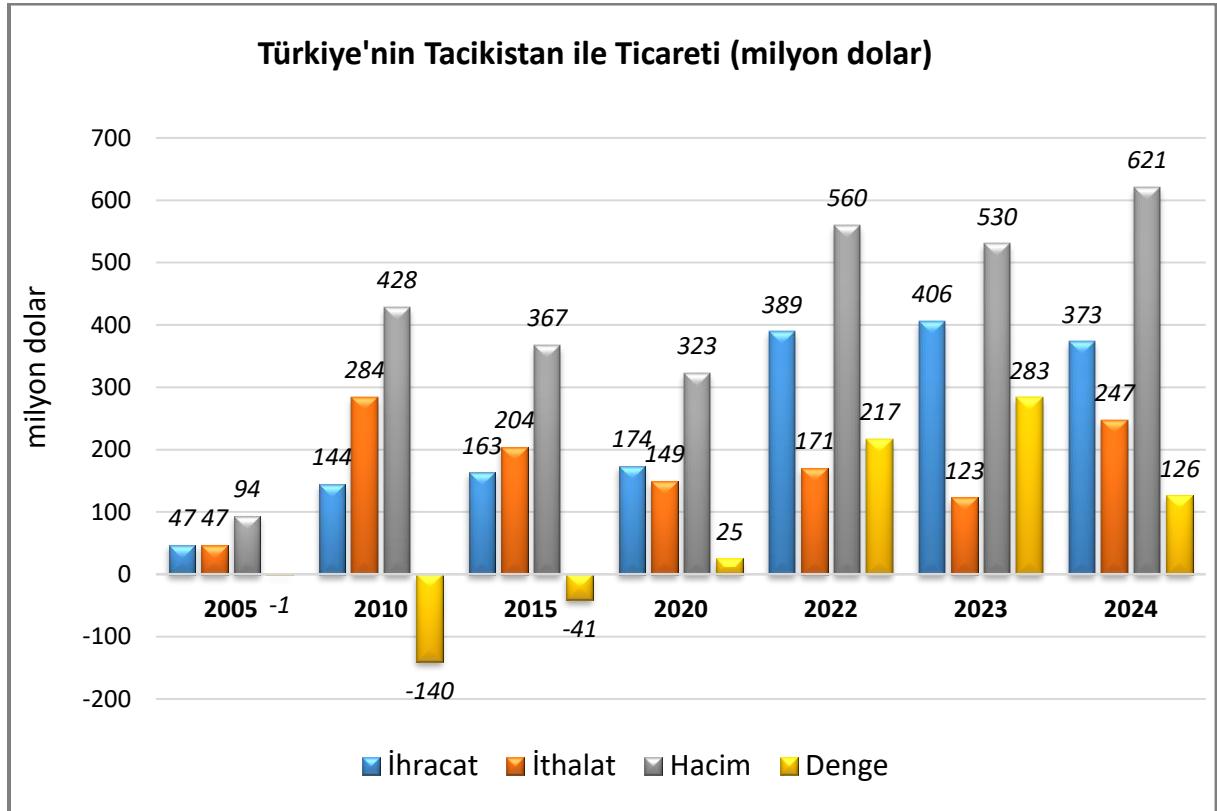
Türkiye ile Tacikistan arasında imzalanan başlıca anlaşmalar; Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (1993), Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (1996), Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasıdır (1996).

2024 yılında Tacikistan ile ticarete Türkiye'nin 126 milyon dolar dış ticaret fazlası vermiştir.

2024 yılında ülkeye ihracatımız 373 milyon dolar olmuştur. Ülkeye ihraç ettiğimiz başlıca ürünler: mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallerle kaplama metallere); hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya; elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar; sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş); kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç) ürünlerdir.

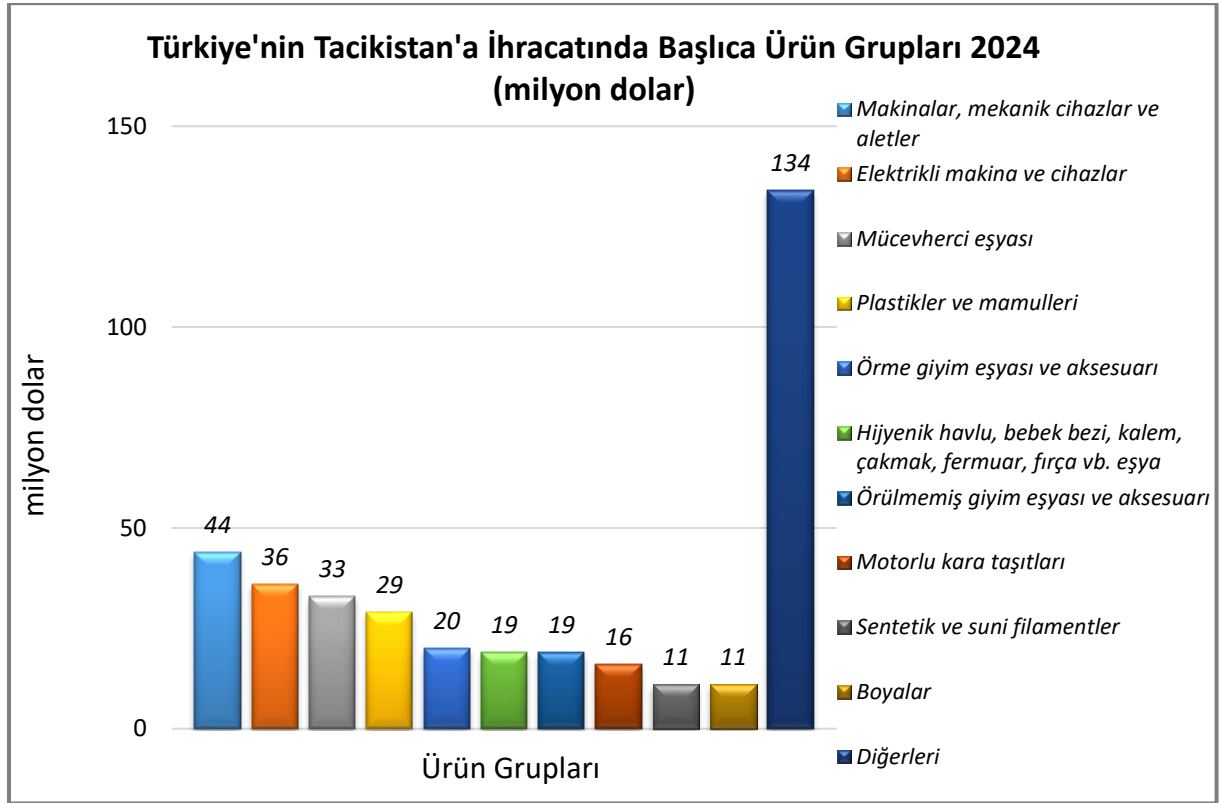
Ülkeden ithalatımız ise 2024 yılında 247 milyon dolardır. İthal ettiğimiz başlıca ürünler ise işlenmemiş alüminyum; antimon ve antimonlardan eşya (döküntü ve hurdalar dahil); pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş); bakır döküntü ve hurdaları; taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlardır.

Türkiye-Tacikistan Dış Ticareti

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

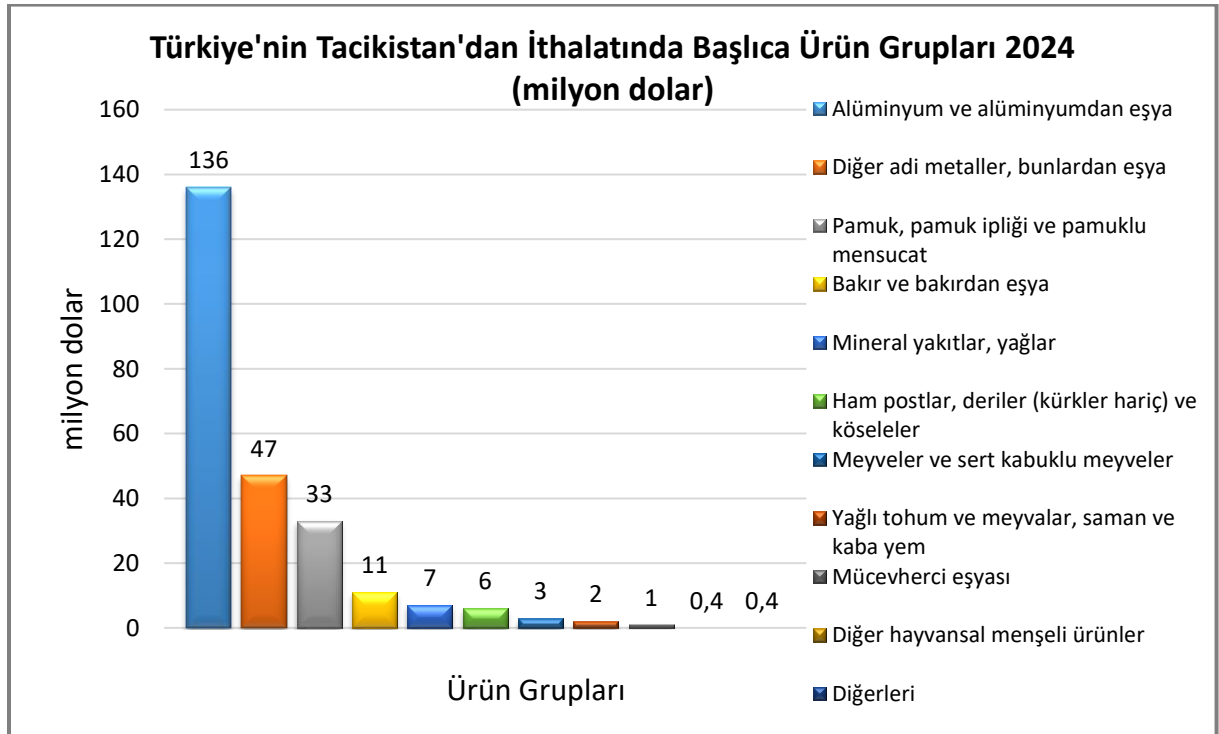
Türkiye'nin Tacikistan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin Tacikistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:**EK-1: Tacikistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2022	2023	2024	Pay (% 2024)	Değişim (% 2023-2024)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			2 330 041	1 293 140	1 765 803	100	36,6
1.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	715 045	0	341 542	19,3	-
2.	8110	Antimon ve antimondan eşya (döküntü ve hurdalar dahil)	102 353	106 964	287 684	16,3	169
3.	7601	İşlenmemiş alüminyum	152 922	132 334	217 979	12,3	64,7
4.	2616	Kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri	245 568	147 840	208 802	11,8	41,2
5.	2607	Kurşun cevherleri ve konsantreleri	117 443	92 438	118 126	6,7	27,8
6.	2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	143 420	72 078	94 924	5,4	31,7
7.	3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici, sürgünleri önleyici, bitkilerin büyümesini düzenleyici ürünler	7	0	82 250	4,7	-
8.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	194 661	198 567	51 860	2,9	-73,9
9.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	0	8 746	45 777	2,6	423,4
10.	2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	9 781	4 674	28 680	1,6	513,6
11.	2617	Diğer metal cevherler ve konsantreleri	21 318	16 945	26 821	1,5	58,3
12.	0813	Meyve (kurutulmuş) (0801, 0806'de kiler hariç)08. fasıldaki sert ve kabukluların karışımları	25 181	28 957	21 168	1,2	-26,9
13.	2716	Elektrik enerjisi	106 792	96 364	18 663	1,1	-80,6
14.	7604	Alüminyumdan çubuklar ve profiller	17 338	14 899	18 090	1	21,4
15.	2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	203 031	48 850	17 389	1	-64,4

Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

EK-2: Tacikistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2022	2023	2024	Pay (% 2024)	Değişim (% 2023-2024)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			5 182 866	5 704 363	6 465 425	100	13,3
1.	8703	Otomobiller	234 306	500 205	448 740	6,9	-10,3
2.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	43	0	352 659	5,5	-
3.	1001	Buğday ve mahlut	329 102	288 755	253 742	3,9	-12,1
4.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	26 389	32 582	225 789	3,5	593
5.	6402	Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar	3 296	5 245	146 197	2,3	2687,4
6.	7214	İnşaat demiri	151 868	137 751	136 118	2,1	-1,2
7.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	237 331	219 286	130 212	2	-40,6
8.	9405	Diğer aydınlatma cihazları, ışıklı panolar, ışıklı tabelaları ve benzer eşya ve bu eşyanın aksam ve parçaları	15 673	9 855	100 975	1,6	924,6
9.	8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	74 363	140 309	94 303	1,5	-32,8
10.	5407	Sentetik filament iplikten dokunmuş kumaşlar	13 858	10 768	81 763	1,3	659,3
11.	6911	Porselen veya çiniden sofa ve mutfak eşyası, diğer ev eşyası ve tuvalet eşyası	1 954	2 694	77 640	1,2	2782
12.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	53 324	67 610	73 949	1,1	9,4
13.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	685 894	671 982	73 467	1,1	-89,1
14.	8431	İş ve Maden Makinelerinin aksam ve parçaları	12 484	13 387	70 721	1,1	428,3
15.	2818	Suni korundum, alüminyum oksit ve alüminyum hidroksit	70 288	76 915	68 315	1,1	-11,2

Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

EK-3: Tacikistan'ın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülkeler (İlk 15)	2022	2023	2024	Pay (% 2024)	Değişim (% 2023-2024)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		1 885 045	1 561 160	1 765 803	100	13,1
1.	Çin	381 753	247 292	349 203	19,8	41,2
2.	İsviçre	279 170	468 305	342 414	19,4	-26,9
3.	Türkiye	171 325	123 458	247 277	14	100,3
4.	Özbekistan	165 415	141 968	240 267	13,6	69,2
5.	Kazakistan	503 180	271 217	217 520	12,3	-19,8
6.	Fransa	79 711	67 832	113 158	6,4	66,8
7.	Belçika	32 623	35 341	110 764	6,3	213,4
8.	İtalya	20 510	63 557	65 516	3,7	3,1
9.	Tayvan	366	4 546	28 914	1,6	536
10.	İspanya	475	4 516	10 078	0,6	123,2
11.	G. Kore	368	174	6 012	0,3	3355,2
12.	ABD	1 500	1 031	4 708	0,3	356,6
13.	Bulgaristan	4	7 010	3 546	0,2	-49,4
14.	Almanya	2 432	4 189	3 347	0,2	-20,1
15.	Polonya	5 270	2 566	2 884	0,2	12,4

Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

EK-4: Tacikistan'ın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülkeler (İlk 15)	2022	2023	2024	Pay (% 2024)	Değişim (% 2023-2024)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		4 699 127	6 898 811	6 465 425	100	-6,3
1.	Çin	2 217 030	3 673 614	3 513 738	54,3	-4,4
2.	Kazakistan	748 205	859 461	996 440	15,4	15,9
3.	Özbekistan	392 713	488 922	540 081	8,4	10,5
4.	Türkiye	388 736	406 050	373 499	5,8	- 8
5.	İsviçre	2 909	215 348	365 809	5,7	69,9
6.	G. Kore	92 676	115 013	188 918	2,9	64,3
7.	ABD	123 628	117 875	56 837	0,9	-51,8
8.	İtalya	25 220	37 911	55 533	0,9	46,5
9.	Almanya	53 641	75 485	54 079	0,8	-28,4
10.	Hindistan	50 913	51 664	40 691	0,6	-21,2
11.	Polonya	21 571	32 937	25 798	0,4	-21,7
12.	Litvanya	65 053	69 532	21 444	0,3	-69,2
13.	Hollanda	13 971	15 156	21 127	0,3	39,4
14.	Avusturya	13 880	22 599	21 118	0,3	-6,6
15.	Çekya	11 629	13 027	19 759	0,3	51,7

Kaynak: Trademap, Tacikistan Verileri

Ek-5: Türkiye'nin Tacikistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2022	2023	2024	Pay (% 2024)	Değişim (% 2023-2024)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			388 736	406 050	373 499	100	-8
1.	7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallerle kaplama metallere)	17 943	19 561	33 008	8,8	68,7
2.	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	16 778	18 108	18 315	4,9	1,1
3.	8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar	5 031	4 651	10 708	2,9	130,2
4.	5402	Sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	7 673	10 008	9 130	2,4	-8,8
5.	6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb. (yüzme kıyafetleri hariç)	3 761	6 325	8 738	2,3	38,2
6.	8703	Otomobiller	1 124	656	8 227	2,2	1154,1
7.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	13 149	11 797	7 406	2	-37,2
8.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	5 153	7 408	6 773	1,8	-8,6
9.	6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme) (yüzme kıyafeti hariç)	2 111	2 654	6 328	1,7	138,4
10.	3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	6 123	6 632	6 237	1,7	-6
11.	6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet ve mutfak bezleri	2 291	3 321	6 190	1,7	86,4
12.	8302	Adi metallere donanım, tertibat vb. eşya (mobilya, kapı, pencere, bavul, askılık vb için)	4 792	6 034	6 167	1,7	2,2
13.	8502	Jeneratörler	2 281	4 342	5 542	1,5	27,6
14.	2008	Yer fıstığı ve diğer kabuklu yemiş ve meyve konserveleri	3 863	3 251	5 232	1,4	60,9
15.	6006	Diğer örme mensucat	6 557	5 675	4 919	1,3	-13,3

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

Ek-6: Türkiye'nin Tacikistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2022	2023	2024	Pay (% 2024)	Değişim (% 2023-2024)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			171 325	123 458	247 277	100	100,3
1.	7601	İşlenmemiş alüminyum	95 574	53 856	133 918	54,2	148,7
2.	8110	Antimon ve antimondan eşya (döküntü ve hurdalar dahil)	0	0	47 081	19	-
3.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	47 987	44 816	31 147	12,6	-30,5
4.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	0	813	10 853	4,4	1234,9
5.	2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	16	1 457	7 421	3	409,3
6.	4104	Sığır (buffalo dahil) ve at cinsi hayvanların dabalı ve crust (arakurutmalı) post ve derileri	7 116	5 645	6 273	2,5	11,1
7.	0813	Meyve (kurutulmuş) (0801, 0806'de kiler hariç)08. fasıldaki sert ve kabukluların karışımları	34	3 438	2 385	1	-30,6
8.	1212	Keçiboynuzu, deniz otları ve diğer algler, şeker pancarı, şeker kamışı vs.	553	1 976	2 206	0,9	11,6
9.	5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla pamuk oranı>=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	15 930	7 502	2 073	0,8	-72,4
10.	7602	Alüminyum döküntü ve hurdaları	68	479	1 863	0,8	288,9
11.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	214	593	586	0,2	-1,2
12.	0511	Başka yerde belirtilmeyen hayvansal ürün ve (yenmeyen) cansız hayvan	1 059	289	404	0,2	39,8
13.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	1 625	1 079	384	0,2	-64,4
14.	5202	Pamuk döküntüleri	207	160	273	0,1	70,6
15.	7801	İşlenmemiş kurşun	0	0	110	-	-

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri